

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСНОВІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ

Анотація. Розглянуто роль програмно-цільового методу в процесі формування місцевих бюджетів, проаналізовано модель традиційного бюджету та бюджету, складеного за програмно-цільовим методом.

Аннотация. Рассмотрена роль программно-целевого метода в процессе формирования местных бюджетов, проанализирована модель традиционного бюджета и бюджета, составленного за программно-целевым методом.

Annotation. The role of the program-target method in the process of local budget formation has been examined. The model of a traditional budget and a budget formed by means of the program-target method has been analyzed.

Ключові слова: бюджет, бюджетна програма, видатки, виконання бюджету, доходи, ефективність, місцевий бюджет, програмно-цільовий метод.

Ефективне використання бюджетних коштів є важливим фактором в умовах обмеженості бюджетних ресурсів. У цих умовах першочерговим завданням стає визначення пріоритетів при розподілі бюджетних ресурсів, виявлення джерел фінансування витрат та контроль за цільовим й ефективним використанням коштів. Досягнення цих завдань можливо при застосуванні програмно-цільового методу формування не тільки бюджету країни, але й місцевих бюджетів також.

Питанню виконання бюджету за програмно-цільовим методом (ПЦМ) у своїх працях приділяли увагу такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: Бабич Т. С., Запаріна І. В., Кульчицький М. І., Чугунов І. Я., Федосов В. М. та ін. [1 – 3]. Законодавством України було прийнято низку законодавчих актів, які прямо чи опосередковано регламентують використання ПЦМ у бюджетному процесі. Проте на сьогоднішній день дане питання не є достатньо дослідженим, тому метою даної статті є обґрунтування доцільності впровадження програмно-цільового методу планування місцевих бюджетів та розробка можливих напрямків його вдосконалення.

Огляд міжнародних практик та уроків застосування ПЦМ в іноземних країнах [4] свідчить про ефективність розробки і впровадження його як на державному, так і на місцевому рівнях. Досвід цих країн показує, що соціально-економічний розвиток місцевих громад безпосередньо залежить від ефективності реалізації державної та місцевої соціально-економічної політики. Через ПЦМ здійснюється зв'язок основних загальнодержавних і галузевих цільових програм та відповідних місцевих програм. Усе це створює підвалини для забезпечення стабільно високого рівня соціально-економічного розвитку країни.

В Україні практика використання ПЦМ на рівні місцевих бюджетів є менш тривалою, ніж на рівні державного бюджету. Це пов'язано з тим, що на місцевому рівні запровадження ПЦМ почалося з 2004 р. лише у вигляді експерименту в окремих пілотних проектах. Застосування ПЦМ на місцевому рівні має свої особливості щодо виконання видаткової частини бюджетів, а також досягнення показників результативності бюджетних програм.

Постатейний метод складання і виконання бюджету, укладкований від попередньої системи, ґрунтується на розрахунку видатків на утримання бюджетної установи: виплати зарплати, оплати вартості використаних енергоносіїв, видатків на харчування й медикаменти та ін. Результатами такого способу управління фінансами є:

- планування бюджету лише на починий рік;
- зосередження на досягненні об'ємних показників (кількість установ, ліжок, класів, дитячих груп, бібліотек і т. д.), що, у свою чергу, гарантувало збільшення видаткової частини;
- відсутність відповідальності за результати діяльності [5].

Бюджет, складений за програмно-цільовим методом, суттєво відрізняється від традиційного постатейного або економічного бюджетів, а саме здійснюється фінансування програм, а не адміністративних одиниць та штатних посад.

Основними компонентами програмно-цільового методу є попередній розрахунок доходів і видатків, середньострокове та стратегічне планування доходів і видатків, довгострокове планування капітальних інвестицій, розгляд, оцінка, аналіз та моніторинг виконання бюджету, прозорість і участь громадськості у бюджетному процесі та стратегічне планування [5].

Сьогодні програмно-цільове бюджетування – це бюджетування, орієнтоване на результат.

Отже, запровадження ПЦМ забезпечить:

- планування бюджету на середньострокову перспективу;
- перехід від утримання бюджетних установ до надання послуг високої якості населенню;
- оптимальне використання бюджетних коштів;
- досягнення в результаті значного економічного і соціального ефекту.

Для ефективного впровадження ПЦМ при формуванні та виконанні місцевих бюджетів, на думку автора, необхідно поглибити науково-методологічне забезпечення розробки та виконання бюджетних програм, у тому числі розробити доступні для застосування методики оцінювання бюджетних витрат за окремими заходами на різну перспективу, прогнозування очікуваних результатів, розрахунку окремих показників економічної ефективності програми. Тому при подальших дослідженнях увага буде направлена на вдосконалення заходів щодо упорядкування політики у сфері реалізації бюджетних програм шляхом уточнення (визначення) центрів ухвалення відповідних рішень, зменшення загальної кількості бюджетних програм, їхньої конкретизації, тобто усунення

"розмитості" та дублювання, підвищення рівня компетентності та відповідальності розпорядників бюджетних коштів за чітку реалізацію затверджених бюджетних програм.

Наук. керівн. Гордієнко Л. Ю.

Література: 1. Кульчицький М. І. Формування та виконання бюджету за програмно-цільовим методом / Кульчицький М. І., Перун З. В. // *Фінанси України*. – 2005. – № 2. – С. 78–83. 2. Федосов В. М. Сутність і проблематика бюджетотворення: Українські реалії / Федосов В. М., Бабич Т. С. // *Фінанси України*. – 2008. – № 1. – С. 3–23. 3. Чугунов І. Я. Розвиток програмно-цільового методу планування бюджету / Чугунов І. Я., Запаріна І. В. // *Фінанси України*. – 2008. – № 5. – С. 3–14. 4. Практичні аспекти програмно-цільового методу бюджетування. Зарубіжний досвід / [Щербина І., Бабич Т., Козейчук С. та ін.] // Проект "Реформа місцевих бюджетів в Україні" : матеріали тренінгів. – К. : (USAID), 2006. – 260 с. 5. Ливдар М. В. Програмно-цільовий метод складання бюджету / Марта Ливдар // *Галицький економічний вісник*. – 2009. – № 2. – С. 109–114. 6. Fisco – Поінформовані рішення в публічних фінансах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.fisco-inform.com.ua.